

Slika 66. Izbrani neolitski predmeti iz osrednje Slovenije

Neolitska revolucija

Keramične posode in zajemalke iz neolitskih naselbin v Dragomlju in na Gradcu pri Mirni ter z grobišča v Ajdovski jami (1–3) kažejo na vsakodnevno dejavnost mlajšekamenodobnih prebivalcev osrednje Slovenije, hkrati pa so tudi odlični pokazatelj dramatičnih sprememb v tedanjem življenju. Bivanje v stalnih naselbinah je med drugim omogočilo trajnejše oblike shranjevanja živil v posodje, izdelano iz žgane gline. Vanj so shranjevali tekočine in sipka žita, uporabljali pa so jih tudi za kuhanje na ognjiščih. V osrednji in vzhodni Sloveniji so najstarejša neolitska najdišča s keramičnimi najdbami datirana v prvo polovico 5. tisočletja pr. n. št. Posebnosti pri oblikovanju in okraševanju tedanje lončenine jih povezujejo z naselbinami lengyelske kulture (po najdišču Lengyel na Madžarskem) v osrednjem in severnem delu Panonske nižine. Ostanke posodja iz žgane gline so od mlajše kamene dobe naprej na arheoloških najdiščih najštevilnejše najdbe.

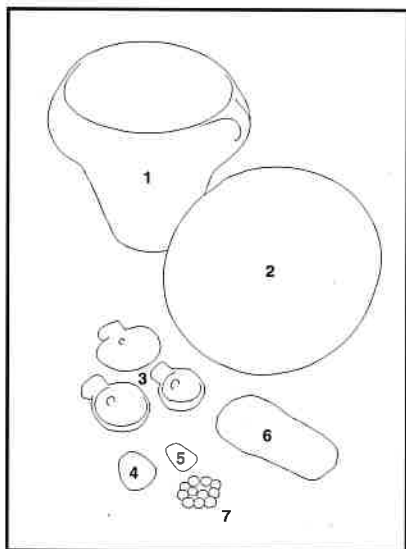
V tem času so bila še vedno pogosta kamnita orodja. Ob predmetih, izdelanih v tradicionalni odbitkovni tehniki, so se z neolitikom uveljavila tudi glajena orodja. Med najdbami so najštevilnejše sekire (4–6).

Značilne so predvsem manjše ploščate sekire in večje sekire z luknjo za toporišče. Tudi ta orodja so

bila prvotno grobo izdelana z odbijanjem od jedra, nato pa so jih z natančnim in dolgotrajnim brušenjem ter glajenjem dokončno umetelno oblikovali.

Sekira z luknjo za toporišče je bila skupaj z zajemalkami in nizom koščenin jagod (3, 6, 7) odkrita v neolitskih plasteh Ajdovske jame, ki so jo v drugi polovici 5. tisočletja pr. n. št. uporabljali kot grobišče. Ob zelo redkih najdbah posamičnih človeških kosti v nekaterih slovenskih srednjekamenodobnih najdiščih je Ajdovska jama najstarejše doslej odkrito pravo grobišče v Sloveniji. Sistematična arheološka izkopavanja v 80. letih 20. stoletja so pokazala, da pokojnikov v jami niso pokopavali, temveč so jih pretežno položili v ležeči ali celo sedeči legi ob vhodih v stranske rove jame. Najdbe ob ostankih pokojnikov nakazujejo, da so bili osebni predmeti (obeski, ogrlice, kamnite sekire in puščice) pridani kot popotnica v onstranstvo. Poleg njih so bila odkrita kurjšča, ob katerih so ležale posode z ostanke žita in živalskih kosti. Pogrebne slovesnosti so bile v Ajdovski jami očitno pospremljane s slavnostnimi obedi v čast pokojnikom.

P. T.

1. Lonec z ročajem, glina, Gradec pri Mirni, 4300–3800 let pr. n. št., viš. 25,8 cm; inv. št. P 16520 (Dular in dr. 1991, 121, t. 25: 14).
2. Skleda, glina, Dragomelj pri Domžalah, 4800–4500 let pr. n. št., pr. 31,2 cm; inv. št. P 23271 (neobjavljena).
3. Tri zajemalke, glina, Ajdovska jama pri Nemški vasi nad Krškimi, 4500–3800 let pr. n. št., dol. 8,2, 9,3 in 9,8 cm; inv. št. P 8671, P 8673, P 8674 (Korošec 1953, 77, t. 14: 1, 3; 15: 2).
4. Ploščata sekirica, kamen, Gradec pri Mirni, 4800–4500 let pr. n. št., dol. 5,2

- cm; inv. št. P 16474 (Dular in dr. 1991, 120, t. 23: 10).
5. Ploščata sekirica, kamen, Dragomelj pri Domžalah, 4800–4500 let pr. n. št., dol. 3,9 cm; inv. št. P 22349 (Železnikar 1999, 54, kat. št. 7).
6. Prevertana sekira, kamen, Ajdovska jama pri Nemški vasi nad Krškimi, 4500–3800 let pr. n. št., dol. 15,7 cm; inv. št. P 8676 (Korošec 1953, 77, t. 16: 1).
7. 11 jagod, kost, Ajdovska jama pri Nemški vasi nad Krškimi, 4500–3800 let pr. n. št., pr. 1,2 cm; inv. št. P 8797 (Korošec 1953, 78, t. 18: 1).